

УДК: 343.911

Шепетько Сергій Анатолійович – науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук

Протидія транснаціональній організованій злочинності: пропозиції до законодавства

Проаналізовано чинне законодавство та доктрину кримінології у контексті визначення заходів протидії транснаціональній організованій злочинності. Визначено конкретні напрями удосконалення чинного законодавства у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності.

Ключові слова: заходи, запобігання, протидія, транснаціональна організована злочинність.

Постановка проблеми. Транснаціональна організована злочинність призводить не тільки до величезних фінансових витрат з державного бюджету для забезпечення належних заходів протидії даному виду злочинності, але й до настання таких суспільно небезпечних наслідків, як смерть людей. Мільйони людей помирають від наслідків поширення транснаціональної організованої злочинності у результаті вживання наркотичних засобів, застосування фізичного та психічного насильства до них, незаконного обігу вогнепальної зброї, у зв'язку з контрабандою та торгівлею людьми. Крім того, діяльність транснаціональних злочинних організацій може призвести навіть до дестабілізації окремих країн і цілих регіонів.

Сьогодні транснаціональна організована злочинність набуває дедалі більш масових масштабів і становить загрозу як інформаційній безпеці держави, так і правам, свободам громадян. Так, за статистичними даними МВС України, протягом 9 місяців 2013 р. виявлено 18 злочинних організацій з транснаціональними зв'язками на території України, це більш ніж у два рази більше, ніж за аналогічний період 2012 р. (за 9 місяців 2012 р. – виявлено 8 злочинних організацій з транс-

національними зв'язками). Незважаючи на незначну кількість виявлених злочинних організацій з транснаціональними зв'язками на території України, важливим є саме ступінь, характер і локалізація суспільної небезпечності діянь учасників даних організацій. Адже злочинні дії вчиняються на території декількох держав, крім того, спостерігається негативна тенденція до поширення транснаціональної організованої злочинності в інформаційно-телекомунікаційній мережі.

Тому на сучасному етапі для юридичної науки досі залишається актуальним питання протидії транснаціональній організованій злочинності. Важливим є удосконалення вітчизняного законодавства з метою усунення дублювання повноважень правоохоронних органів, які здійснюють протидію транснаціональній організованій злочинності, що зумовлює постановку проблеми нашого дослідження.

Стан дослідження. У вітчизняній і зарубіжній юридичній літературі аналізу заходів протидії транснаціональній організованій злочинності завжди приділялася значна увага, оскільки такі злочини посягають на наявний порядок суспільних відносин, заподіюючи їм значну шкоду. В різні роки дослідженнями заходів протидії транснаціональній організованій злочинності займалися такі вчені, як О. М. Бандурка, В. М. Бугузов, О. М. Джуца, О. Г. Кальман, В. В. Коваленко, О. В. Копан, М. І. Мельник, В. А. Ліпкан, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, О. М. Юрченко та інші.

Можна констатувати, що праці зазначених учених мають вагоме значення для юридичної науки, у той же час складність виявлення та протидії транснаціональній організованій злочинності, унеможливує остаточне та однозначне вирішення цього питання. Саме це й обумовлює **мету** даної статті – визначити напрями удосконалення чинного законодавства у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що характер сучасної транснаціональної організованої злочинності вимагає зміцнення і подальшого розвитку співробітництва між правоохоронними органами. Важливим у цьому контексті є дотримання загальновизначаних правових норм міжнародного права і міждержавних договорів, спрямованих на захист прав і свобод людини у сфері боротьби зі злочинністю, особливо в її організованих транснаціональних формах.

Міжнародне співробітництво у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності здійснюється в наступних основних напрямках: 1) забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина; 2) боротьба з тероризмом, корупцією, торгівлею людьми та людськими органами, незаконним обігом зброї, наркотичних засобів і психотропних речовин, злочинами у сфері економіки та високих технологій (кіберзлочинністю), а також іншими видами злочинів, що становлять під-

вишену загрозу для суспільства; 3) організація та забезпечення виконання міжнародних договорів про видачу, правову допомогу та правові відносини в кримінальних справах; 4) пересилання матеріалів прокурорсько-слідчої діяльності, в тому числі архівних; 5) підготовка та підвищення кваліфікації кадрів для правоохоронних органів; 6) науково-дослідницька діяльність з питань, які становлять взаємний інтерес. Слід мати на увазі, що взаємодія з питань видачі та надання правової допомоги в кримінальних справах здійснюється в порядку, передбаченому міжнародними договорами, учасниками яких є Україна та відповідна держава.

Варто зазначити, що міжнародне співробітництво у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності може здійснюватися в наступних формах:

- обмін інформацією з питань діяльності правоохоронних органів, у тому числі про тенденції транснаціональної злочинності як на території держави, так і на території певної адміністративно-територіальної одиниці;
- проведення робочих зустрічей з правових питань, у тому числі на етапах підготовки та розгляду конкретних запитів про видачу та правову допомогу в кримінальних справах;
- проведення консультацій з питань, які становлять взаємний інтерес, у тому числі, що виносяться на обговорення міжнародних організацій і форумів;
- обмін законодавчими та іншими нормативними правовими актами, а також відомчими виданнями і методичними матеріалами;
- обмін досвідом роботи, в тому числі шляхом проведення ознайомчих візитів, стажувань і семінарів;
- проведення досудового розслідування, розгляд заяв і повідомлень фізичних та юридичних осіб;
- проведення спільних наукових досліджень, наукових і науково-практичних конференцій, підготовка наукових публікацій;
- взаємодія в підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів для правоохоронних органів, у тому числі шляхом проведення лекцій і семінарів, спільної підготовки навчальних видань;
- обмін на взаємовигідній основі навчальною літературою та науковими виданнями.

Саме тому позитивним є те, що Кабінет Міністрів України 18 вересня 2013 р. погодив текст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Усього в проекті Угоди 7 розділів, які загалом містять 486 статей. Головними принципами для посилення відносин між сторонами правочину є верховенство права, належне управління, боротьба з корупцією, різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом [1].

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

Також з метою підвищення ефективності протидії транснаціональній організованій злочинності доцільно внести зміни до чинного Указу Президента України “Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України” [2]. Для усунення будь-яких колізій щодо завдань, покладених на правоохоронні органи у сфері боротьби з даним видом злочинності, на Міністерство внутрішніх справ України можна покласти наступні завдання:

- контроль за дотриманням чинного законодавства у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності;
- сприяння ухваленню законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, необхідних для підвищення ефективності протидії транснаціональній організованій злочинності;
- забезпечення адекватності наявного законодавства, внесення пропозицій щодо законодавчих і практичних заходів, необхідних для більш активних і скоординованих дій держави та відповідних міжнародних організацій у сфері запобігання транснаціональній злочинній діяльності;
- дослідження й оцінювання характеру та особливостей змін і перетворень феномену всієї транснаціональної організованої злочинності, зокрема: її інституційних перетворень, особливо тих, які зумовлені змінами в місцях компактного проживання в регіонах; вивчення змін традиційних форм транснаціональної організованої злочинності, що виявляються в посиленні зрощення останньої в процесі її інтернаціоналізації та налагодженні її зв’язків з іншими злочинними організаціями;
- контроль за розробкою законів, що регулюють питання, пов’язані з протидією транснаціональній організованій злочинності;
- виявлення індивідуальних особливостей і специфіки діяльності транснаціональних злочинних організацій у сфері інформаційних технологій;
- перевірка відповідності наявного законодавства із запобігання і протидії різним формам незаконного збагачення, використання товарів, грошей або інших благ, які є доходами від транснаціональної організованої злочинності;
- оцінка ступеню достатності засобів і ефективності правоохоронної практики, вироблення пропозицій щодо законодавчої, правозастосовчої практики, необхідних для виконання міжнародних угод з метою допомоги і співпраці у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності;
- здійснення контролю за виконанням правил щодо превентивних (запобіжних) заходів у сфері боротьби з транснаціональною організованою злочинністю;
- перевірка адекватності (достатності) структурних підрозділів, відповідальних за запобігання і протидію транснаціональній організованій злочинності;

– проведення моніторингу спроб представників транснаціональних злочинних організацій впливати на ухвалення рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також інших форм проникнення цих організацій в дану сферу; формування пропозицій щодо впровадження відповідних запобіжних заходів; визначення ефективності чинного законодавства з цього питання.

Крім того, можна створити Департамент з протидії транснаціональній організованій злочинності, який повинен функціонувати у складі кримінальної міліції апарату МВС України. Також доцільно утворити управління (відділи) з протидії транснаціональній організованій злочинності головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, відділи (сектори) з протидії транснаціональній організованій злочинності районних, районних у містах, міських управлінь (відділів) у складі кримінальної міліції органів внутрішніх справ України.

Так, Департамент з протидії транснаціональній організованій злочинності Міністерства внутрішніх справ України має бути самостійним структурним підрозділом у складі кримінальної міліції апарату МВС України, який безпосередньо підпорядковуватиметься Міністрові внутрішніх справ України або уповноваженому ним заступникові та згідно із законодавством України організовуватиме і здійснюватиме оперативно-розшукову діяльність. У своїй діяльності Департамент з протидії транснаціональній організованій злочинності повинен керуватися Конституцією України [3], Кримінальним і Кримінальним процесуальним кодексами України [4; 5], законами України “Про міліцію” [6], “Про оперативно-розшукову діяльність” [7], “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” [8], “Про засади запобігання і протидії корупції” [9], іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України.

За Департаментом з протидії транснаціональній організованій злочинності слід передбачити наступні функції:

– організація і координація роботи структурних підрозділів МВС України з попередження, виявлення і розслідування злочинів, учинених злочинною організацією з транснаціональними зв’язками;

– аналіз стану транснаціональної організованої злочинності, виявлення чинників, що її обумовлюють, прогноз криміногенної ситуації; розроблення та внесення пропозицій керівництву Міністерства щодо організації діяльності підрозділів даного Департаменту;

– організація взаємодії з підрозділами апарату МВС України, іншими правоохоронними органами, а також співпраця з правоохорон-

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

ними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань протидії транснаціональній організованій злочинності;

- аналіз ефективності використання сил, засобів та оперативно-пошукових обліків у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності, визначення основних напрямів і тактики оперативно-розшукової діяльності та вироблення на цій основі пропозицій керівництву Міністерства щодо підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності; безпосередня робота з джерелами оперативної інформації та за оперативно-розшуковими справами;

- організація та реалізація заходів протидії підрозділами даного Департаменту кримінальним правопорушенням з транснаціональними зв'язками, надання їм практичної допомоги в організації роботи з попередження і виявлення кримінальних правопорушень, у вирішенні інших службових завдань;

- організація розроблення та реалізації програм, комплексних і цільових оперативно-профілактичних операцій, а також інших заходів, спрямованих на активізацію протидії транснаціональній організованій злочинності;

- участь у розробленні спільно зі структурними підрозділами апарату МВС України та іншими правоохоронними органами проектів міжнародних договорів України у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності та забезпечення їх виконання;

- забезпечення контролю за діяльністю підрозділів Департаменту щодо виконання вимог нормативно-правових актів з питань організації протидії транснаціональній організованій злочинності. Участь у комплексних перевірках службової та оперативно-розшукової діяльності підрозділів даного Департаменту, вжиття заходів щодо усунення виявлених недоліків;

- заслуховування на оперативних нарадах керівників підрозділів Департаменту, оперативних груп з питань організації оперативно-розшукової роботи; підготовка проектів наказів МВС України щодо підвищення ефективності роботи працівників у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності;

- підготовка інформаційно-аналітичних, методичних матеріалів щодо стану та підвищення ефективності протидії транснаціональній організованій злочинності;

- розгляд запитів і звернень народних депутатів України, звернень громадян, підприємств, установ, організацій, вивчення публікацій і повідомлень у засобах масової інформації з питань, що належать до компетенції Департаменту;

- організація взаємодії з органами досудового розслідування, іншими підрозділами органів внутрішніх справ та правоохоронними

органами, а також науково-дослідними установами МВС України з питань протидії транснаціональній організованій злочинності;

– вжиття заходів із забезпечення відбору, розстановки і виховання працівників даного Департаменту, створення резерву кадрів для висування кандидатами на посади, організації їх професійної підготовки та підвищення кваліфікації;

– співпраця із засобами масової інформації з питань інформування громадськості про діяльність даного Департаменту шляхом проведення прес-конференцій, брифінгів, Інтернет-конференцій, прямих телефонних ліній, розміщення статей, інтерв'ю, коментарів, виготовлення та розповсюдження інформаційно-презентаційної продукції.

Висновок. Проаналізувавши стан протидії транснаціональній організованій злочинності, можемо зазначити, що з огляду на досвід міжнародного співтовариства у протидії даному виду злочинності, в нашій державі необхідно здійснювати системні заходи, направлені на реформування чинного законодавства. Міністерству внутрішніх справ України доцільно налагодити постійний обмін даними щодо виявлених транснаціональних злочинних організацій з правоохоронними органами зарубіжних держав і міжнародними організаціями, але спочатку закріпити за МВС України ті завдання, які було зазначено вище.

Список використаних джерел

1. Кабмін схвалив угоду із Європою [Електронний ресурс] / Українська правда // – Режим доступу :

<http://www.pravda.com.ua/news/2013/09/18/6998172/>.

2. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 383/2011 // Офіц. вісн. Президента України. – 2011. – № 9. – Ст. 536.

3. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9 – 10. – Ст. 88.

6. Про міліцію : Закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 4. – Ст. 20.

7. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

8. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

---

9. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40 . – Ст. 404.

Проанализировано действующее законодательство и доктрину криминологии в контексте определения мер противодействия транснациональной организованной преступности. Определены конкретные направления совершенствования действующего законодательства в сфере противодействия транснациональной организованной преступности.

The current legislation and the doctrine of criminology in the context of determining measures of counteraction transnational organized crime are analysed. The specific directions of the legislation improvement of counteraction transnational organized crime are determined.

Стаття надійшла до редакції журналу 22 жовтня 2013 року.